

Mostovi DZTPS - letnik 34, 2000

Strokovni članki

Viktor Jesenik, Anton Omerza, Olga Shrestha: Štirideset let DZTPS

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS) letos praznuje 40-letnico. Zgodovina društva je hkrati zgodovina strokovnega prevajalstva v Sloveniji, saj odslikava vse njegove značilnosti in večino dejavnosti, povezanih z njim.

Majhna razširjenost slovenskega jezika daje strokovni dejavnosti društva vse pomembnejšo vlogo. Pravila FIT, naj se prevaja le v materni jezik, pri nas ne moremo upoštevati, zato smo morali razviti izobraževanje, strokovno informiranje in strokovno literaturo za prevajalce, ki prevajajo v tuje jezike. Ta dejavnost je bila vedno velik izziv za društvo, zato si le tako lahko razložimo nekatere pomembne projekte, ki se jih je lotilo. Omenimo dva od njih. Ob posvetovanju prevajalcev z območja Alpe–Jadran (1992) smo navezali stike z domačimi in tujimi strokovnjaki za prevajanje. Te stike smo uporabili pri izobraževalnih projektih, kjer smo potrebovali domače govorce, da smo zadovoljili potrebe članov po izobraževanju. Drugi projekt je Slovenski pravni leksikon, vzorčni primer združitve leksikona in slovarja. Tovrstna literatura je izredno redka, morda zato, ker leksikona – v takem kontekstu – prevajalci velikih svetovnih jezikov ne potrebujejo, saj ne prevajajo v tuje jezike.

Izobraževanje prevajalcev je bilo ves čas pomembna naloga društva. Jezikovni krožki so delovali v vseh obdobjih, a resnično so živeli le v začetku, ko je bilo članov malo, saj je šlo za kolegialno prenašanje znanja. V društvu ali z njegovim sodelovanjem smo pripravili 30 predavanj in 40 seminarjev. Simpoziji (v začetnem obdobju) in posvetovanja (v zadnjem obdobju) so povezali člane med seboj, pa tudi s kolegi iz sosednjih držav.

Mostovi, revija slovenskih strokovnih prevajalcev, izhajajo od leta 1963. Izšlo je 35 števil, skupno okrog 3500 strani, od tega je bilo skoraj polovico strokovnih člankov.

Kako pa je društvo reševalo temeljni vprašanji prevajalstva, vprašanje statusa prevajalcev in kakovosti prevodov? V zvezi s statusom si je zelo prizadevalo, učinki pa niso prav veliki. Društvu ves čas ni uspelo doseči, da bi v uradni pregled poklicev v Sloveniji uvrstili poklic prevajalec. Zato trpijo prevajalci, ki so zaposleni po podjetjih in ustanovah, saj imajo najnižji družbeni in gmotni položaj med zaposlenimi z visokošolsko izobrazbo. Prevajalci, ki delujejo v samostojnem poklicu, pa imajo težave z oblastjo, ker jih ta skuša uvrstiti med samostojne podjetnike; le redkim uspe pridobiti (in ohraniti) status kulturnega ustvarjalca. Z ustanovitvijo prevajalske zbornice bo to vprašanje dokončno rešeno.

Kakovost prevodov so najbolj negovali v začetnem obdobju društva in postavili stroge pogoje za sprejetje vanj. S povečanjem potreb po prevajanju je število članov naraščalo, tudi zato, ker so bila nekaj časa merila za sprejetje preohlapna. Red pri kakovosti prevodov bodo napravili

naročniki. Šele pri prevajanju dokumentacije za EU bo opravljeno pravo vrednotenje kakovosti dela prevajalcev.

Naglemu razvoju društva (1960 – 21 članov, 1970 – okrog 80 članov, 1980 – okrog 140 članov, 1990 – okrog 520 članov, 2000 – okrog 760 članov) so se morali prilagajati tudi društvena pisarna in organi društva.

V prvem obdobju (1960 do 1979) so bili prostori društva kar v stanovanju Zdenka Kneza; ta je opravljal tudi večino tajniških funkcij. V drugem obdobju (1979 do 1989) je društvo poslovalo na Resljevi ulici in takrat je potekala predvsem njegova notranja ureditev v formalnem in administrativnem smislu. Število članov je hitro naraščalo, zato je bilo treba poslovne prostore kupiti. Nov zagon je društvo dobilo ob vselitvi v svoje prostore in ob zaposlitvi poslovnega tajnika, nadaljevalo pa se je kakovostno delo pri skrbi za članstvo in pri strokovni dejavnosti (1990 do 2000).

Primerjavo z drugimi podobnimi društvi je težko narediti, saj smo ves čas opravljali naloge, ki jih drugi ne poznajo. Ukvarjali smo se s statusnimi vprašanji prevajalcev, kar sicer opravljajo zbornice. Prizadevali smo si za ustanovitev prevajalske šole, si (bolj ali manj) sami pripravljali slovarje in glosarje in sami skrbeli za izobraževanje članov. Podobna društva v Italiji in Avstriji se s temi vprašanji ne ukvarjajo tako intenzivno, druga društva pri nas pa nimajo tako širokega obsega dela. DZTPS se je vseh 40 let ukvarjal s temeljnimi vprašanji prevajalstva – s članstvom, z njegovim statusom, s ceniki prevodov, z izobraževanjem, informiranjem in s povezovanjem – zato je povsem razumljivo, da ima najpomembnejšo vlogo tudi pri ustanavljanju Prevajalske zbornice Slovenije.

Pavel Apovnik: Zvrstnost in izvor pravnih besedil – kriterij za prevajalsko strategijo?

Na tradicionalnih Dnevih slovenskih pravnikov v Portorožu je bila leta 1999 prvič posebna delovna sekcija namenjena vprašanju prevajanja in uporabe tujih pravnih besedil, to pa gotovo pomeni pomemben premik k boljšemu prevajanju pravnih besedil. Med referati v tej sekciji je bila posebej zanimiva predstavitev dr. Pavla Apovnika, zato jo povzemamo v naši reviji.

V prvem delu je dr. Apovnik nazorno predstavil raznolikost pravnega jezika in opozoril zlasti na fragmentarnost, saj ta prevajalcu lahko povzroča posebne težave. Nato je posebej obdelal dilemo terminološkega prilagajanja prevoda okolju naslovnika v nasprotju s "prenosniškim" prevajanjem iz okolja izvirnega jezika. Na koncu je dodal še nekaj upravičeno kritičnih pripomb k Pravnemu terminološkemu slovarju (ZRC SAZU, 1999) s stališča koroških Slovencev.

David Katan: Language Transfer: What Gets Distorted or Deleted in Translation

Stanko Klinar: Primerniki (Komparativi)

Vaja iz prevajanja slovenskih primernikov v angleščino

Dopolnitev članka v Mostovih 1999/XXXIII, str. 29 – 40 (odstavki 2.2.1 do 2.2.4 in ponazoritveni primeri pri 3.)

Liisa Fellman - Paul: Ukrepi za boljšo kakovost prevajanja

Finsko združenje prevajalcev in tolmačev je leta 1997 za svoje člane, ki prevajajo strokovna, tj. gospodarsko-pravna, tehnična in znanstvena besedila, izdalo priporočilo za zagotavljanje kakovosti. Priporočilo temelji na načelu, da so zelo kakovostni prevodi praviloma plod optimalnih razmer za delo prevajalca in njegovega strokovnega znanja. Referat je bil prebran na kongresu FIT v Monsu leta 1999.

Nada Colnar: Na napakah se učimo

Ker morajo prevajalci nenehno poglobljati ne le znanje tujih jezikov in poznavanje strok, ampak tudi znanje materinščine, uvajamo novo rubriko, ki jim bo v pomoč pri samolektoriranju prevodov. Prvi zapis je bolj teoretičen, predstavljeni so jezikovne ravnine, na katerih delamo napake pri pisanju v slovenščini, in priročniki, s katerimi si pomagamo pri jezikovnem pregledovanju besedil.

Slovarji in glosarji

Majda Gregorka, Vlado Barabaš: Slovensko-nemški glosar maziv

Glosar je nastal iz povsem praktičnih potreb. Prodajalci, zastopniki, serviserji, ne nazadnje tudi novinarji so se nemalokrat znašli v težavah, ko so hoteli stranki razložiti, kaj ponujajo. V glosarju je zbranih blizu osemsto splošnih in predvsem strokovnih pojmov, ki se nanašajo na mazanje vozil in so vezani na ponudbo tovrstnih izdelkov, ki prihajajo na slovenski trg iz nemško govorečih držav. Glosar je že nekaj let v redni rabi med uporabniki maziv. Z njegovo objavo želim pomagati kolegom prevajalcem, ki bi imeli težave pri prevajanju tovrstnih besedil.

Janko Moder: Nemško-slovenski slovar Igorja Antiča

Borut Šinkovec, Peter Močnik: Slovenski pravni leksikon - odmevi

Prevajanje in prevajalci

Miran Željko: Pomnilniki prevodov v praksi

Ines Perkavac: Si dice o non si dice

Viktor Jesenik: Prešernova pot v svet

Kasilda Bedenk: Oddelek za prevajanje in tolmačenje na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani

Ksenija Leban: Usposabljanje konferenčnih tolmačev

Predstavitve

Miran Željko: Anton Omerza

Informacije

Lidija Šega: Into English - nova knjiga Alana Duffa

Bernarda Kosel: Trijezični slovar avtomobilizma

Novi člani DZTPS